

Stav pěstování konopí u nás druhy a nyní.

Konopě jsou rostlinou prastaré kultury. Pěstovány byly u nás a vůbec ve střední Evropě v selských hospodářstvích už za dob naturálního hospodářství. V tříhonném tehdejší hospodářství nebyly sice nikde plodinou hlavní, nýbrž spolu s ostatními plodinami pro domácí spotřebu pěstovány v malém rozsahu mimo hlavní hony. Stonky byly zpracovány podobně jako u lnu po domácku, pouze s tím rozdílem, že konopě bylo nutno zpravidla ve vodě močít, kdežto u lnu stačilo rosení. Len poskytoval selské, domácnosti vlákna jemnější na jemnější plátna, konopě pak vlákno hrubší, avšak pevnější, na hrubá plátna a pytlování, jakož i jiné potřeby hospodářské, provazy na postranky, lana a jiné.

Zasažením zámožské konkurence do hospodářství našeho, ubývalo rozsahu pěstování jak lnu, tak zejména konopí. Lněné vlákno ve výrobě plátna hrazeno bavlnou, konopné vlákno rovněž hrubšími vlákninami zámožskými, zejména jutou pro výrobu pytlů, později sisalem pro výrobu hrubších motouzů a jinými vlákninami.

Následkem toho už v druhé polovině minulého století klesalo pěstování lnu přes veškeré snahy je zvelebiti, zvláště pak konopí, o něž nebylo patrnějšího zájmu ani veřejného, ani svěpomocného. Místo jejich zaujímaly postupně jiné průmyslové rostliny výnosnější, v úrodných krajích rovin a pahorkatin u nás, řepa cukrovka, v méně úrodných horských polohách, zemědělské. A tak se stalo, že tyto druhy všeobecně rozšířené plodiny, zvláště konopě vymizely z pěstování v širých krajích nadobro a zachovaly se v pěstování pouze v krajích, kde průmyslové hospodářství do širších rolnických kruhů nevnikalo a kde setrvalo se při starém způsobu naturálního hospodaření, jako zejména na Slovensku a v Podkarpatské Rusi.

Pevnost vláken, jak ji poskytují zvláště konopě, nemohla však nahrazena býti žádnou jinou přástevnou rostlinou. Potřeba konopného vlákna na pevnější zboží provaznické u nás zůstala. Avšak na místo domácího vlákna konopného nastoupilo vlákno konopí cizozemského ze zemí buď hospodářsky méně pokročilých, zejména z Ruska, aneb ze zemí, kde jiného hospodářského průmyslu nebylo, jako v Itálii. Výroba domácí i řemeslného zpracování provaznického nahrazena pak z velké části v našich zemích dokonale výrobou velko-průmyslu. Průmyslové závody opatřovaly si pro výrobu pevných motouzů, provazů a lan lacinou surovinu konopnou z ciziny, zvláště z Ruska a Itálie. Týž postup jako u nás zavládl v celé střední Evropě, zejména též v Německu, přes to, že tam bylo pro vyvinující se loďstvo velkého množství provazů a lan zapotřebí, jež ovšem z jiného materiálu než z konopí nebylo možno vyráběti.

Bylo to na počátku nynějšího století, kdy průmysl provaznický u nás pocítil se zásobováním konopné suroviny z ciziny nemalé obtíže. A tu vyšel z kruhů průmyslových v obchodních komorách popud, zkoumali, jak by se dalo u nás pěstování konopí znovu oživit. Byl to týž úkaz, jaký se vždy za jistou dobu opakuje ve lnářství, kdy vlákno lněné v cizině z různých důvodů podraží a průmysl nemůže si odtud dostatek laciné suroviny opatřiti. Proniká tu vždy snaha směřující na zvelebení lnářství.

Z popudu toho konány v zemědělských kruzích šetření a ankety, prováděny pokusy s pěstováním konopí a studovány způsoby zpracování stonků konopných. Výsledky šetření a pokusů konaných v tom směru na Moravě, jak by se pěstování konopí opět oživit dalo, ukázaly obtíže, které by opět zavedení konopí v kulturu překonati musilo. Pěstování samo, až na sklizeň stonků, jeví se snadným. Velké obtíže spojeny byly však se zpracováním stonků. Nebylo totiž vhodné příležitosti k máčení jich. Dřívější močidla v obcích jako nepotřebná zrušena a poněvadž v nich stojící voda byla pro obce nepřijemná, zasypana a zavezena. Máčení pak ve vodě tekoucí stalo se rovněž nemožným a namože i zákonitě nepřipustným. Také další zpracování stonků, lámání a potírání, stalo se velmi nákladným. Nebylo více volných, schopných a levných pracovních sil v době letní, kdy práce tyto bylo by nutno konati a nebylo možno vůbec namože ani zručné, dělné síly k tomu dostat. Seznáno pak, že práce s pěstováním a zpracováním konopí po starém způsobu ručně prováděné vyžadovaly by téměř stejného nákladu jako pěstování cukrovky. Bylo tudíž jasno, že se pěstování konopí nedalo více oživit tak, jak bývalo za starších dob naturálního hospodářství selského, že by totiž, pěstitel prováděl vedle pěstování též zpracování stonků na vlákno, nýbrž seznalo se, že by zpracování na vlákno muselo býti od pěstování odděleno a musilo se zcela samostatně zařídit. Bylo by nutno poříditi vhodná močidla, zařídit sušárny a prováděti oddělení vlákna od dřeviny stonků vhodným zařízením strojním.

K zpracování stonků mohla se zařídit družstva pěstitelů konopí jako bylo v Alsasku při Rýně, na podobných základech, jako byla u nás družstva pro tírný na len. Tato pak zřídila by močidla, sušárny a strojní lamačky a potírky. Aneb mohlo se upravit tak, jak bylo tehda v rozsáhlé míře prováděno v jižních Uhrách při výtoky řeky Tisy do Dunaje v nynější Jugoslávii. Hospodář, rolník nebo velkostatkář pěstoval konopě na smlouvu pro velkozávod provaznický a odváděl mu pouze suché stonky. Továrna pak svým zařízením provedla ostatní zpracování od močení stonků počínaje, až na hotový provaznický i jiný výrobek.

Ani družstevní podnik ani tovární zpracování konopí, kromě menších pokusů se však v našich zemích před válkou nezařídilo. Pro náš průmysl provaznický nastaly opět příznivější poměry. Vlákno konopné bylo opět možno příznivěji v cizině nakoupiti, nežli opatřiti je doma pěstováním a tak došlo u nás sice k družstevním tírnám na zpracování stonků lněných, nikoliv však též na zpracování stonků konopných. Konopě, jako rostlina krajů úrodných, nenesla konkurenci s řepou cukrovkou, která zemědělci vždy poskytla daleko příznivější výnosnost, než konopě, nehledě ani k množství cenných krmiv, řízků a skrojků pro dobytek, jež spojena jsou s pěstováním cukrovky, kdežto konopě svými odpadky, totiž pazdřím a pokrutinami ze semenice, daleko odpadkům cukrovky se vyrovnati nemohou.

Zatím nadešla doba světové války a s ní spojený nedostatek všech surovin, jež se k nám z ciziny dovážely a tudíž i vláknin všeho druhu, zvláště též konopných. Součinností interesovaných kruhů průmyslových s vládou tehdejší nastala snaha rozšířiti, po případě znovu zaváděti pěstování rostlin přástevných spolu olejních, zejména lnu a konopí-U konopí bylo to především tam, kde byly základní podmínky pro jeho zpracování, totiž v krajích, kde byly závody provaznické, pokud se ovšem půda k tomu hodila, jako zvláště též ve střední Moravě. Zemědělci pěstovali pro továrny konopě na smlouvu, a sice tak, že obdrželi od závodu potřebné semeno v jisté ceně s povinností dodatí továrně ze smlouvené oseté plochy suché stonky, po případě i semeno, za určité, napřed smlouvené ceny. Zemědělec zabýval se tedy pouze pěstováním konopí, sklizené stonky pak převzal závod k dalšímu zpracování, převzaté semeno použila továrna k tomu, aby pěstování konopí dále rozšiřovati mohla. V Německu utvořila se společnost na zavedení a rozšíření pěstování konopí a ta starala se o to, aby vypěstované stonky byly pak dále zpracovány. Stalo se to rovněž v průmyslových závodech. Zpracování stonků na vlákno nebylo i tu prací zemědělskou; starý domácí způsob zpracování nezaveden znovu ani za války ani u nás ani v Německu. Bylo tedy zpracování suchých stonků na vlákno od pěstování konopí odděleno a stalo se součástí průmyslové činnosti. Průmyslové závody pak postaraly se o to, aby práce se zpracováním stonků spojené zdokonaleny, usnadněny a urychleny byly. Počalo se močiti v teplé vodě, čímž postup močení značně urychlen. Lámání a potírání rozděleno na dvě období před a po močení. Zavedeno umělé sušení a zpracování prováděno dokonalými stroji. Takto zdokonaleným zpracováním docíljuje se ze stonků více a lepšího vlákna.

Takové zpracování a s ním spojený způsob pěstování byl ovšem válečný podnik, povstalý a udržovaný válečnou nutností. Jest ovšem otázkou, urodí se i v dobách normálních a zdokonalí-li se tak, aby snesl cizozemskou konkurenci, jak s mnohými jinými přástevnými rostlinami ciziny, tak i s pěstováním a zpracováním konopí samého, prováděného za jiných, hospodářsky příznivějších poměrů.

V Německu pokračuje se v započatém směru zdokonalení zpracování stonků a pěstování konopí zatím ještě dále tak, aby v budoucnosti bylo schopno vydržeti i za volného obchodu konkurenci ciziny tak, aby pěstování konopí zůstalo pro zemědělce dále výnosným. U nás však, kde pěstování konopí soutěžití musí také hlavně s pěstováním řepy cukrové, klesá jich pěstování, jakož i zájem o to, aby potřeba vláken pro průmysl textilní vůbec v zemi vlastní produkci zemědělskou se opatřila. Potřeba konopného vlákna kryje se opět levněji z největší části z ciziny. A tak ubývá pěstování konopí co rok a zaniká u nás podobně, jako tak mnohý válečný průmysl, který povstal z nutnosti doby válečné a nevyvinul se tak, aby i v době volného obchodu mohl s úspěchem čeliti všeobecné soutěži. -- Jedině na Slovensku a v Podkarpatské Rusi udržuje se dosud pěstování a zpracování konopí v dřívějším domácí způsobu naturálního hospodářství.